

BEDUM – GOEDE HERDER OF NOORDERKERK (GEREF.)

Een van de drie hoofdstromingen in de architectuur van de 20e eeuw is de 'expressieve' richting, met als voornaamste kenmerken een 'gebeeldhouwde' vormgeving van de buitenkant, het toepassen van licht-donker effecten in de gevels d.m.v. verspringende bouwelementen, en het gebruik van decoratieve elementen o.a. in de metselverbanden. Nederland kent een eigen 'expressieve' richting rond 1920-'30: de Amsterdamse School. En deze kerk is door het levendige samenspel van verschuivende en verspringende vlakken daar een mooi voorbeeld van.

De Goede Herderkerk werd in 1937-'38 ontworpen door architect Egbert Reitsma (met Albert Wiersema als mede-uitvoerend architect). Reitsma werd in 1892 in Ulrum geboren uit een geslacht van architecten en aannemers. Rond 1920 kwam hij in Groningen in aanraking met de kunstenaarsvereniging De Ploeg en de Amsterdamse School en werd hierdoor beïnvloed. In deze periode bouwde hij zijn eerste kerken: daarin wist hij de gereformeerde traditie te verenigen met de vernieuwende vormgeving van het interbellum. Wie goed kijkt naar de Goede Herderkerk, herkent in de plattegrond een opzet die beantwoordt aan de gereformeerde traditie en Kuypers liturgische opvattingen (hij vond dat kerkgebouwen het karakter van een vergaderplaats moesten hebben en niet dat van een heiligdom). Door bescheiden gebruik van vorm en kleur wordt de aandacht van de kerkganger niet afgeleid en kan hij zich op het Woord richten. Reitsma was niet altijd zo ingetogen: zijn 'gereformeerde kathedraal' in Andijk uit 1930 is veel uitbundiger. Na 1930 bouwde hij eenvoudiger en minder decoratief. Daardoor kreeg zijn werk ook kenmerken van de Delftse School (volgens deze school lag schoonheid in eenvoud en harmonie tussen massa, ruimte en lichtval. De functie van een gebouw moest tot uitdrukking komen in de vorm).

Deze kerk, met aangebouwde toren, catechisatielokaal en kerkenraadskamer, is in zijn opbouw typerend voor de vooroorlogse kerken van Reitsma, zoals de plattegrond in de vorm van een Grieks kruis, het waaivormige bankenstelsel en het parabolische kruisgewelf. De kerk werd gebouwd in een nieuwe wijk op een punt waar vijf straten samenkomen. Het gebouw sluit deze ruimte aan de noordzijde af en is voor deze ruimte beeldbepalend. De kerk is gerestaureerd in de jaren 2001-'03 en daarbij zijn de originele kleuren hersteld.

De vier topgevels zijn opgemetseld in rode gesinterde baksteen boven een donkerrood trasraam. In de gevels zitten vensters met segmentbogen in de vorm van een rollaag. Het bouwwerk heeft een samengestelde kap gedekt met zwart geglazuurde pannen. Op de oostelijke hoek van de zuidgevel zit de aanbouw van het catechisatielokaal. Op de westelijke hoek van de zuidgevel vinden we de aanbouw van de kerkenraadskamer en een portaal. De nok van de westgevel zit een halve meter lager ligt dan de nok van de rest. Deze gevel wordt in tweeën gedeeld door een groot, boven het dak uitstekend verticaal bakstenen element (waarin de rook- en ventilatiekanalen). In de top van de andere gevels zitten kleinere uitkragende verticale bakstenen elementen. In de zuidoosthoek bevindt zich een toren op een vierkante plattegrond, gedekt door een getrapt zadeldak. De toren heeft in elke gevel een hoog geplaatst rond venster; het venster aan de zuidzijde wordt geaccentueerd door een decoratie in de vorm van zes bakstenen keperbogen. Deze decoratie wordt herhaald in de top.

Het interieur van het kerkgebouw is grotendeels oorspronkelijk. De grote ramen maken de ruimte helder en transparant. De blinde muurdelen tussen de boven- en beneden raampartijen zijn een gevolg van geplande, maar niet gerealiseerde gaanderijen. De kerkzaal wordt overspannen door een in hout uitgevoerd paraboolvormig kruisgewelf: dit creëert in de open ruimte toch een gevoel van geborgenheid. De zowel dragende als decoratieve transversaalribben op de begrenzing van viering en (korte) zijbeuken lopen naar beneden door in houten consoles, rustend op het muurwerk. In de westelijke, korte zijbeuk

staat een houten kansel in de stijl van de Amsterdamse School. Op het balkon boven de kansel is een orgel geplaatst; in de rand van de balkonvloer staat de tekst: **SOLI DEO GLORIA** ('Alleen aan God de eer'). De eveneens houten banken in de stijl van de Amsterdamse School zijn in waaiervorm opgesteld. De zijbeuken, de westelijke uitgezonderd, hebben allemaal schitterende gekleurde glas-in-lood ramen, eveneens van de hand van Egbert Reitsma. Hier geen abstracte composities zoals in Andijk, maar figuratieve voorstellingen uit het Oude Testament. Dit is bij gereformeerde kerken vrij ongebruikelijk.

SOGK ©2015